Nr. 84 **Uudised** **1905**

Teisipäewal 31. oktobril (13. now.)

Ilmub kaks korda nädalis — teisipäewa ja reede homm.

Tellimise hind:

Aastas	postita 2 rbl. 50 kop.	postiga 3 rbl. — kop.
½ "	" 1 " 30 "	" 1 " 60 "
¼ "	" — " 70 "	" — " 85 "
Kuus	" — " 25 "	" — " 30 "

Wäljamaale aastas 5 rbl. ja pooles aastas 2 rbl. 70 kop.

Üksik nummer 3 kop.

Teine aastakäik.

Toimetuse ja talituse adres: Jurjew (Tartu), Aleksandri uul. nr. 1. „Uudised" ehk Wene keeli Юрьевъ (Лифл. губ.), Александровская № 1. „[illegible]". Toimet. kõnetunnid kell 12—2 l.

Kuulutuste hind:

Petit-rea ruumi eest . . . . 5 kop.
lehe esiküljel . . . . 15 "

Adressi muutmise korral on 10 kop. kas rahas ehk markides maksta ja endine adress ning selle nummer üles anda.

Talitus on awatud k. 9 homm. kuni 7 õhtu, wäljaarwatud esmaspäew ja neljapäew, millal kontor kella 8 õhtu awatud on.

Töölised, asutage tööliikide järele ameti-ühisusi!

Riigiwolikogu ja meie ülesanne.

G. Ast.

Kaua kannatas rahwas ametnikkude ülekohtu ja wägiwalla all. Kuid see ei wõinud igaweste nõnda jääda. Rahwa wajadused kaswasiwad. Rahwas tuli otsusele, et seda wiisi edasi elada wõimata on, ja ta astus oma rõhujate wastu üles, et enesele inimese õigusi wõita. Et aga iga waba liikumine wägiwalla poolt maha suruti ja iga rahwakangelane wõitluse-wäljalt kõrwale toimetati, siis muutus rahwakogu nagu mõneks tummaks tulemäeks, mis otsatut tulejõge oma rinnas peitis. Iga wägiwalla tegu, iga kangelase piinamine ja surm lisasiwad sinna uut tuld juurde. Wara ehk hilja pidi see tulemägi awanema. Ülekohtune söda ja sisemine rahwarõhumine häwitasiwad wiimse tõkke ja rahwa pelgtuse- ning wihajõgi purtekis lagedale. 9. januari weresaun Peterburis oli nagu üleüldiseks märguandeks. Sellest ajast peale on wabaduse wõitlejate weri peaaegu ühtelugu uulitsal woolamas. Ikka werisemaks läheb wõitlus, ikka suuremaks kaswab ohwrite arw. On näha, et rahwas lõpuni tahab wõidelda, et täielist politikalist wabadust enesele saada.

Kõige jõuga püüdsiwad walitsus ja tema wägiwalla teendrid alguses näidata, et ainult üksikud „mässajad" „waga" rahwast üles kihutawad, et ainult üliõpilased ja juudid töölisi „mässama" ajawad, kuna rahwas rahul on ja rahule ka jääda tahab. „Mässajaid", üliõpilasi ja juutisi püüti wägiwallaga ära häwitada. Kuid langenute wõitlejate asemele tõusiwad uued. Tõusiwad töölised, ärkasiwad talupojad. Isegi rahamehed, wabrikandid ja suurpõllupidajad hakkasiwad isewalitsuse wägiwalla politikale wastu. Isewalitsus oli sunnitud nägema, et siin mitte üksikute „mässajatega" tegemist ei ole, waid terwe rahwas tema wastu on. Määratud streigid ja uulitsalahingud kuulutasiwad terwele ilmale, et Wenemaal rewolutsion on alganud, mis orjaaja jätised Wenemaalt ära häwitab ja maale politikalise wabaduse ja parlamentlise riigikorra toob.

Isewalitsus heitles ühelt poolt teisele poole; täna andis ta lubadusi ja nimetas kommisjonisid, homme saatis sõjawägesid rahwa wastu; uute lubamiste juurest läks ta uute wägiwalla tegude juurde, wägiwalla juurest uute lubamiste juurde. Kuid miski ei jõudnud teda peasta. Iga oma ettewõttega sünnitas ta ainult uut waenu, uusi rahutusi. Rahwa usaldus tema wastu kahanes iga päewaga sest mida rohkem ta wabaduse liikumist takistas, seda sügawamaks kaewas ta enese haua.

Häda sundis arusaamisele, selgusele. Häda sundis isegi isewalitsusi, kes senini ühtegi peale enese ei näinud ega tahtnud näha, arusaamisele, et seda wiisi edasi elada wõimata on. Häda sundis ka isewalitsusi aru saama, et proletariat (töölised ja üleüldse waranduseta rahwaklass) tema kõige suurem wastane on, et proletariat see kangelane on, kes tema käest wõimu tahab ära kiskuda.

Kudas seda kangelast ära wõita, kudas proletariadi tõusewat jõudu „õigetesse rööbastesse juhtida", see sai isewalitsuse pea ülesandeks ja tema elukiisimuseks. Wägiwald ega lubamised ei olnud senini oma ülesannet täitnud, sellepärast oli uut abinõu tarwis.

Wägiwalla mehed teadsiwad wäga hästi, et terwe rahwas nende wastu seisab ja terwet rahwast rahule sundida wõimata on. Mida aga terwega ei saada teha, seda wõib kergesti üksikute osadega toimetada. Üksikud osasid on mõne lubamisega, mis nendele kohane on wäga kerge rahustada ja siis jääb ainult teine wõitleja üksinda wõitluse-wäljale, kellest ka siis kergemini jagu wõib saada.

Isewalitsus teadis wäga hästi, et rahamehi, wabrikantisid, wõi nõnda öelda liberalisid, kaunis kerge on järeleandmisega rahustada. Sest ühelt poolt ei ole nende nõudmised mitte niisugused, mis isewalitsuselisele korrale otsa tahawad teha, ja teiselt poolt nõuawad nende kasud ise kõige rohkem rahulist asjaajamist, sest streigid ja rahutused ähwardawad ju kõige rohkem nende warandusi. Niisamasugune lugu on ka talurahwaga. Ka teda on kerge mõne lubamisega rahustada, sest maal on nüüdne wabaduseliikumine weel wähe enesele kindlait poolehoidjaid ja wõitlejaid wõita jõudnud.

Et nüüd kapitalistisid ja talurahwast wabaduse wõitlusest kõrwale kiskuda ning proletariati üksinda wõitluse-wäljale jätta selleks andis isewalitsus riigiwolikogu. Proletariatile ei antud walimise-õigust ja sellega ütleb isewalitsus awalikult: „Sind ei ole tarwis, ja wõid edasi „tärarseda", kui tahad," ning lisas mõttes muidugi juurde: Küll ma sinuga nüüd walmis saan. Jah, proletariat oli sunnitud edasi wõitlema, sest tema, kes kõige ägedamini rahwasaadikute kogu eest wõitles, kes kõige suuremaid ohwrid kandis, pidi kõigest ilma jääma. Kes julgeb niisugusel korral nõuda, et töörahwas peab rahule jääma?!...

Plaan oli isewalitsusel oma meelest hea, kuid head asjad tulewad iseäranis Wenemaal ikka enamiste kiig hilja. Niisama sündis ka riigiwolikoguga. Wabaduseliikumine on nii üleüldiseks saanud, et niisugune wilets rahustamise katse, nagu riigiwolikogu, ka isegi neid täiesti ei suuda rahustada, kellede jaoks ta just wälja oli mõteldud. Waranduse järele walimiseõiguse andmine ja nelja-astmelised walimised on nii häbemata walimise-õiguse kitsendamine, millega isegi kõige tagasihoidlikumad seltskonna osad rahule ei taha jääda. Peale selle puudus weel täiesti politikaline wabadus ja wolikogul ei olnud seaduseandmise ega seadusetäitmise järele walwamise õigusi. Nüüd katsub isewalitsus wiimaseid puudusi parandada, kuid kahtlema peab, kas ei ole ta ka sellega hiljaks jäänud.

Isewalitsus mõtles riigiwolikogu selleks wälja, et rahamehi, suurpõllupidajaid ja talurahwast rahustada ning enese kadunud usaldust nende juures jälle jalale seada, et selle wiisiga enese elupäwi weel natukesekegi pikendada. Ei ole waja prohwet olla, et ette ära öelda, et kapitalistid ja suurpõllupidajad riigiwolikogusse lähewad, kõige tema wiletsuse peale waatamata. Ühelt poolt näewad nad wolikogus teed, mille kaudu nad enestele suuremaid õigusi ainuwalitsuse käest kergesti wõiwad kiskuda, teiselt poolt sunnib neid kartus sinna minema, kartus proletariadi wõidu pärast sunnib neid isewalitsusega kokku leppima, et töörahwast wõita ja rahu jalale seada mida nende kasud nii tungiwalt nõuawad. Nende liberalismus — wabameelsus — kaob nagu lumi kewadise päikese käes, kui nad näewad, et proletariat ka enesele wabadust ja õigusi nõuab, ning nad on kohe walmis seda kangelast, kes oma werega nendele wabadust wõidab, läätsileeme eest ära müüma. Nad kardawad seda kangelast, nad näewad wäga selgesti, et see kangelane mitte ainult isewalitsust ära ei häwita, waid ka nende wägiwallale otsa tahab teha, sest ta tahab terwet ilma ülekohtust ja rõhumisest wabastada . . .

Nii siis loodab kõdunenud isewalitsus riigiwolikogu kaudu kodanlasi enese poole meelitada, laiemates ringkondades enesele jälle usaldust wõita ja selle wiisiga oma elupäewi pikendada ning wägiwalla lõbu edasi maitsta. Kodanlased lähewad aga riigiwolikogusse selle nõuga, et teda oma kasude kaitsemiseks kohaliseks teha, et isewalitsusega ühendatud jõul oma klassi kasusid paremini kaitsta ja rahu jalale seada sest töörahwa ja wabaduse wõitlejate rewolutsioniline wabaduse liikumine ei anna nende hingele rahu.

Läheb see nendel korda, siis algab wana wägiwald jälle oma endist lõikust; wana wägiwald uues mundris, uuei ühendatud jõul . . .

Talurahwas loodab ilmaaegu riigiwolikogu poolt parandusi, kergitusi, ilmaaegu paneb ta lootusi oma saadikute peale, et nad wolikogus tema kasusid saawad kaitsema, sest need, keda wägiwalla ametnikud nüüd korda oma puhastuse tulest läbi ajawad, ei ole enam walijate tõsised kasude kaitsjad, waid isewalitsuse pailapsed.

Talurahwas saab riigiwolikogust wähemalt midagi palju, et ta walimisest osawõttes walimiste lõbu maitsta saab; ta saab enesele saadikuid walida, kes tema kasusid ei kaitse, ta saab walimisest osa wõtta ning saab sellega mõne päewa ja mõne kopiku ilmaasjata ära raisata kuna töörahwas ka sellestgi „lõbust" ilma peab jääma: töörahwal ei ole mingisugust walimise-õigust.

Mis peawad aga töörahwas, ta urawere ja kõik need, kes riigiwolikogust midagi loota ei wõi, tegema? Kas peame nüüd käed rüppe panema ja sealt ootama jääma, kust midagi oodata ei ole?!

Ei! meie ei taha ise endid petta ja ei luba ka, et kodanlased ja nende suu- ja sulemehed ning nõnda nimetatud „töörahwa sõbrad"*) meid petaksiwad kes nüüd suure suuga tulewad kõnelema, et meie nüüd oleme kõik kätte saanud, et me nüüd täiesti rahule wõime jääda ning „kihutajaid" minema ajada.

Ei! meie ei tunnista niisugust riigiwolikogu maksewaks. Meie ei luba, et need, keda rahwas walinud ei ole, endid rahwa-saadikuteks nimetawad; meie ei luba, et nende kogu, kus rahwas puudub, rahwa koguks ennast nimetab ning rahwa nimel terwe rahwa saatuse üle peremees tahab olla. See on omawoli tarwitamine, wägiwalla tegu!

Meie ei tohi ka lubada et isewalitsus ja kodanlased riigiwolikogu kaudu üksteisele uuesti jälle kätt annaksiwad ja riigiwolikogus enestele uue wägiwalla kantsi asutaksiwad, kust nad kasakaid, żandarmisi ja salanuuskijaid töörahwa wabaduse liikumise wastu wõiksiwad saata.

Sellepärast nõuame üleüldist, otsekohest, ühe õiguslist ja sala walimise õigusi sugu, usu ja rahwuse peale waatamata, ning asutaja kogu kokkukutsumist, kelle wõimuses oleks uut riigi põhiseadusi kokku seada ja uut riigi walitsuse korda luua.

Ei täideta seda ja püüab walitsus oma walimisi edasi ajada, siis astume tema walimise õigusest tagasi ja ei wõta tema walimistest osa, waid heitame kokku ja walime oma saadikud ise üleüldise, otsekohese, ühe õiguslise ja sala healeandmise läbi. Igaühel, kes 20 aastat wana, olgu ta rikas ehk waene, baron ehk saunamees, meeste ehk naisterahwas, peab nende walimiste juures walimise-õigus olema. Ei wõeta meie saadikuid riigiwolikogusse ja ei munneta teda asutajaks koguks, siis teeme ise asutaja kogu.

Nii siis on meil ülesandeks: nüüdset riigiwolikogu mitte maksewaks tunnistada, walimistest praegusel kujul mitte osa wõtta. Ei anta meile üleüldist, otsekohest, ühe õiguslist ja sala walimise-õigust ning asutajat kogu, siis muretseme seda ise endile sellega, et me saadikud walime ja neid asutajaks koguks kokku saadame.

Mõni kodanlase kawal keel ehk ütleb: meie wõime seda kõike ka praeguse walimise wiisi ja praeguse riigiwolikogu sisseseade juures kätte saada. Wõtame walimistest kõik ühel meelel ja ühendatud jõul osa ning katsume sinna täiesti edumeelsed mehi saata, küll nemad siis riigi wolikogu asutajaks koguks ümber muudawad ja meie nõudmised wolikogus läbi wiiwad. Ka töörahwas wõiwad sellega wäga hästi leppida, sest ka nendele on lubatud walimise-õigust anda.

Jah, ilus ja armas plaan küll, kuid meile on ta enam kui unistus. Meie ei wõitle unistuste pärast.

Et oma edumeelseid tegelasi riigiwolikogusse saata, selleks peame walimistest rahulikult, ilma protesteerimata osa wõtma, peame walimiste jaoks kihutuse tööd tegema ja rahwast walimistele kutsuma, peame walimiste täidesaatmiseks kaasa aitama jne. Kas ei tunnista me sellega praegust walimise wiisi, kui mitte täiesti heaks, siis wähemalt kõlbuliseks ja niisuguseks, millest wäärt on osa wõtta. Sellega aga, et me oma saadikuid riigiwolikogusse saadame, tunnistame riigiwolikogu ennast maksewaks kõlbuliseks ja usaldusewääriliseks, meie kingime temale oma usaldust, toetust. Juba see üksinda, et riigiwolikogu kokku saab tulla, annab isewalitsusele wõidu kätte: ta saab oma plaani täide saata. Sellega tunnistame siis ka isewalitsuse ja kodanlaste kawaluse plaani, mida nad wolikogu kaudu püüawad täide saata, õigeks ja tarwiliseks; aitame sellele plaanile isegi weel kaasa ja toetame teda.

Kas teate, niisugune tegewus meie poolt tuletab minule enesetapmist meelde . . .

Heakene küll! Meie saadame riigi wolikogusse oma edumeelsed saadikud. Tingimata saawad nad wähemuses olema. Ja mis hakkawad nad seal tegema? Nad hakkawad wolikogu enese, walimise wiisi ja nende tagurliste plaanide wastu, mida wolikogus tahetakse läbi wiia, protesti awaldama ning wolikogu istumistel „rahutusi" sünnitama. Kas arwate, et isewalitsus ja kodanlased ei jõua neid juba enne waikima sundida, kui nad weel „mässu" saawad algada?

Wõtame õnnelikuma juhtumise: meie edumeelsed hakkawad toredaid seaduseplaanisid wolikogule ette panema. Hakkawad isewalitsus ja kodanlased neid arutama ja kärpima; hakatakse nende jaoks kommisjonisid asutama ja kommisjonid istuwad ning arutawad, aga rahwas ootab ja ootab oma kangelastelt wägitegusid . . .

Ei, niisugune tegu on iseenese ja teiste petmine! Ja need meie saadikud, kes sellega wolikogusse lähewad, et meie nõudmisi täide saata, petawad iseendid ja ka oma walijaid. Lähewad nad aga teisesuguste plaanidega, mis meie omadest lahku lähewad, siis on nad isewalitsuse ja kodanlaste kumardajad ja meie äraandjad.

Kodanlased ja tagurlised mõisnikud, nagu öeldud, lähewad riigiwolikogusse, aga need, kes wabaduse tööd tahawad edendada ja kes üleüldise, otsekohese, ühe õiguslise ja sala walimiseõigust nõuawad, peaksiwad tõsisemalt riigiwolikogu minekuse järele mõtlema.

Walgast tuleb juba teade, et seal otsuseks on tehtud saadikud üleüldise, otsekohese, ühe õiguslise ja sala healeandmise läbi walida. Kas ei ole see tõsiseks kinnituseks meie ettepanekule?

Sellepärast tööse! Kus walimised ees, walitagu ainult üleüldise, otsekohese, ühe õiguslise ja sala walimise-õiguse järele, kus aga walimised juba mööda on, seal walitagu uuesti.

Kõrwale unistused ja ilma põhjendamata lootused! Üleüldine, otsekohene, ühe õiguslise ja sala walimiseõigus ja asutaja kogu ei ole mitte unistused ja neid ei saa ka mitte lepimistega kätte.

*) S. o. hundid lamba naha sees, kes endid töörahwa sõbraks nimetawad, et töölisi paremini ninapidi saaks wedada, näit. meie rahwuslased.

Tööliste ameti-ühisused.

Tööliste klass, kui kõige rohkem rõhutud klass, peab oma elujärje tõstmiseks, püiete ja lõpulikkude sihtide kättesaamiseks wõitlema. Wõitlemine on töölistele niisama tarwilik, kui igale elawale olewusele õhk ja wesi.

Praegune tööliste wõitlemine on peaasjalikult selle poole pöördud, et wana riigikorda kukutada ja politikalist wabadust maksewa panna.

Politikaline wabadus teeb töölistele wõimalikuks ennast paremini korraldada ja laiemalt organiseerida, et ühendatud jõul seda wõimsamalt edaspidist wõitlust oma rõhujate kapitalistide, s. o. kodanlaste klassi wastu pidada.

Aga politikalik wabadus annab ka kapitalistidele wõimaluse oma tegewust ja mõju palju suuremalt awaldada, kui see bürokratlise isewalitsuse juures wõimalik on, sest see äraiganenud riigikord takistab ka kapitalismuse edenemist.

See aga tähendab, et politikalise wabaduse maksma panemisega tööliste wõitlus mitte ei wähene, waid weel suuremaks läheb.

Esiteks tuleb töölistel tööjõu ostjate — kapitalistide — wastu wõidelda teiseks walitsuse wõimu ja selle klassi wastu, kelle

käes walitsuse wõim seisab. Kapitalistide wastu wõitlemise abinõuks on tööliste ameti-ühisused ja walitsuse wastu — organiseeritud tööliste politikalik partei.

Tööliste politikalise partei organiseerimise küsimuse arutust edaspidiseks lükates, wiibime täna tööliste ameti-ühisuste organiseerimise juures.

Ameti-ühisuste asutamine on töölistel praegu põnewaks päewa-küsimuseks saanud.

Iga arusaaja tööline teab, et üksikult oma tööjõudu müies, ta ennast täielikult kapitalisti kümnetesse annab, ja et ta ükskõik ühenduses ametiwendadega omale kõrgemat päewapalka, lühemat tööaega, terwemaid elu-tingimisi, inimlikumat ümberkäimist perémehe wõi tema asemikkude poolt wõib wõita.

Seda saab aga ainult wõitlusega kätte. Wõitluse tugewamaks abinõuks on ameti-ühisused. Töölistel tuleb oma püiete wõidule wiimiseks kapitalistide wastu streikisid toime panna. Üksnes ühisus wõib kõiki abinõusid tarwitusele wõtta, et streiki paremini ette walmistada, seda läbi wiia ja wõidulikult lõpetada.

Enne streigi algamist uurib ameti-ühisus järele, missugune meele-olu tööliste seas walitseb, kas teiste ametite töölised on walmis streikijaid toetama, kui nendele streigi läbiwiimiseks toetust tarwis peaks minema, missuguses seisukorras tööturg on — kas tööta inimesi on palju, kes walmis on streikijate asemele tööse astuma, kuidas peremeeste seisukord on, ühisus annab oma kassast streikijatele rahalist abi jne.

Peale selle kaswatawad ameti-ühisused tööliste seas wõitluse waimu ja äratawad töölisi arusaamisele, et nende kasud ühesugused on ja et nendel tarwis on ühemeelselt wõidelda — üks kõikide eest ja kõik ühe eest!

Aga ka rahu-ajal ei ole ameti-ühisustel tegewusest puudus. Tarwis tööta seltsimehi aidata, tarwis nendele rahalist abi anda, kes teise kohta tööd otsima lähewad, tarwis alati selle järele walwata, et tööandjad ja töölised ühisuse poolt tehtud lepingut täitaksiwad. Juhtumisel, kui peremees ehk tema asemikud töölistele ülekohut teewad, teab iga tööline, et tema selja taga ameti-ühisus seisab, mille peale ta julgelt toetada wõib. Ka ei luba ameti-ühisus, et mõni tööline ühisuse otsust rikub, näituseks rohkem tööd teeb, kui teised.

Ameti-ühisus on alatine asutus. Ta töötab täielikult demokratilisel alusel s. o. kõik küsimused arutatakse ja otsustatakse ametiwendade poolt ühiselt ja ühesuguselt. Teisiti ei saa ollagi. Ilma enamuse nõusolekuta ei wõi ühisuse liikme-maksu suurust ära määrata, streiki alata, peremeestele ette pandud nõudmisi wälja töötada ja nõudma ei wõi ka streigi lõpetamise küsimust otsustada. Ühisuses õpib iga tööline keeruliste majandusliste ja seltskondlikkude küsimuste üle süjawamalt järele mõtlema ja harjub oma ametiwendadega ühel meelel asja ajama, oma erakasulist ühistele kasudele ohwriks tooma.

Esiti. Et kõikidel töölistel tarwis on oma ametisse puutuwate küsimuste arutamisest ja otsustamisest osa wõtta, siis peawad ameti-ühisused ka selle eest hoolt kandma, et oma liikmete harimist tõsta ja nende silmaringi laiendada. Selles sihis asutawad ameti-ühisused raamatukogusid, lugemisetubasid ja panewad ettelugemisi, kõnekoosolekuid, kursusi jne. toime. Suuremad ameti-ühisused wõiwad isegi oma ajalehte wälja andma hakata, kus nende ametisse puutuwaid küsimusi arutatakse ja walgustatakse. (Järgneb.)

Nõudke täielist amnestiat.

(Ülestuise.)

Rahwas ei ole ka nüüd seda saanud, mis ta ootas. Enast wabastaw maa ootas oma wabastajad oma juurde ja ema. Nad tuliwad, aga k a u g e l t g i m i t t e k õ i k.

Need, kes aastate ja aastakümnete kaupa Schlüsselburi kiwistes kottides piinlikult ootasiwad, saadetakse oma elupäewi Siberi põlistesse metsadesse Archageli tundratesse lõpule elama.

Need, kes oma wabastamise wägitegu wiimasel aastakümnel, s. o. sel ajal, kui Pegolewowi, Sipjagini ja bürokratise hirmuwalitsuse ike kõige kangemini rõhus, korda saatsiwad, need saadetakse sunnitööle.

Kõik need, kes nähes, kuidas herrad Bogdanowitschid, Obolenskid ja Wahlid rahwa werd walasiwad, kes mahalastud talupoegade ja tööliste ning peksetawate armenlaste ja juutide hoigamist kuulsiwad ja piinatult, meeleheitmise wiimasel piiril nägiwad, et kõik teed muul wiisil wõitlemiseks kinni on, „wägiwalla" tee peale astusiwad — nemad kõik ei ole wabadust saanud.

Kõik need, kes sõjakohtu ees seisiwad, s. o. kellelt õigluse kohtumõistmise kindlustused oliwad ära wõetud, kõik need, kes wabaduse eest wõitluses „walju kaitseseaduse" raudsete tangide wahele sattusiwad, kõik need ei saanud wabaks.

Kõik need soldatid, madrused ja ohwitserid, kes inimliku wäärtuse alandamist, mida „sõjawäelise korra" nimel korda saadeti, ära ei kannatanud, keda kasarmu seinad oma rahwa kannatustest ei lahutanud, — kõik need ei ole weel „amestia" sõnani elanud.

Kõik need, kellel kindel usk oli, kes oma usust ei taganenud ja oma waba südametunnistust ära ei müünud, et urjadnikute, kreissülemate ja teiste ülemate meele järele olla, — kõik need on enklel wiisil oma perekonnast, maast ja sõbrast lahutatud.

Bürokratia tuli ka nüüd weel wäiklaste kantselei konlsudega silmakirjaliku argtusega ja wiletsa kättemaksmisega selle rahwa juurde, kes on pea püsti tõstnud ja nõudwa käe oma õiguste ja wabaduste järele wälja sirutanud.

Need, kes isenesest kõige wähem on hoolinud, kes kõige rohkem on kannatanud, ei ole peasmist ega wabadust saanud. Werise ähwardusena seisawad riikliste „kuritööde" seadused praeguse Wenemaa kohal. Neid ähwardatakse ikka weel wangikodadega. Surmanuhtlus on ainult kuni 17. oktobrini ära kaotatud. Wõllad ei ole weel koost ära lõhutud. Nad ootawad uusi ohwreid.

Kodanlik wabadus on wälja kuulutatud. Waja on wabaduse eest wõitlejaid, martrisi ja wägimehi, kes oma elu rahwa hea käekäigu pärast mängu peale on pannud, k õ i k i, i l m a et ü k s g i o l e k s w ä l j a a r w a t u d, W e n e m a a l e t a g a s i a n d a.

Nemad on õige asja eest wõidelnud. Rahwas on sundinud ka neid, kes neid „kurjategijateks" nimetasiwad, seda tunnistada.

Rahwas ei usu wabaduse-lubamisi, kuni weel mõni wabaduse eest wõitleja wangikojas waewleb wõi tühjas koos piina kannatab.

R a h w a s n õ u a b t ä i e l i s t a m n e s t i a t.

Ühisuste ühisus palub rahwast niisugustele wenekeelsetele kirjadele alla kirjutada ja kirjad Peterburisse Сергиевская, 13. (Wannutatud adwokatide nõukogu majasse) wõi „Birsh. Wed." toimetusesse (Галерная, 63.) saata.

Wene riigist.

Wene isewalitsuse wiimased silmapilgud. Missugusel wiisil näitelaua taga wõideldi, enne kui 17. oktobri manifestile alla kirjutati sellest teatatakse „Berl. Tageblattile": Wõitlus, mida Witte ja Trepowi erakonnad üksteisega pidasiwad, oli suur ja wõit kaua kõikuw. Seisukord läks kord juba nii põnewaks, et Witte kõik maha jätta ja wäljamaale reisida tahtis. Juba oli silmapilk käes, kus wõim Trepowi kätte pidi minema. Suurwürst Nikolai Nikolajewitschi mõjul tehti otsuseks Wittega ära leppida. Kella 4 ajal pärast lõunat sõitis Witte Peterhofi, kust ta ühe tunni pärast, manifest kaasas, Peterburisse tagasi läks. — Ühe teate järele on uuenduste lubamiseks kuulujutud, et Musta mere laewastik jälle mässamas on, hoogu annud.

Tähtjas teadaandmine. Ühisuste ühisuse keskbüroo ja kõikide Wenemaa ühisuste büroo ühisel koosolekul Peterburis tehti 17. okt., pärast manifesti awaldamist, otsuseks, nagu pealinna lehed teatawad:

„Politikalisel wõitlusel, mida kõik maa peab, on eesmärgiks põhjuseaduse andwa kogu kokkukutsumine üleüldise, otsekohese, ühesuguse ja salajase healeandmise teel, ilma rahwuse, sugu ja usu peale waatamata. Ühes sellega nõuab Wenemaa, et kodanline wabadus seesamaid ni kõma pandaks, kõikidele wabadus tagasi antaks, kes wabaduse eest wõideldes on kannatanud, waljem kaitseseadus, sõjaseadus, surmanuhtlus ja muud iseäralised seadused, mis üksikute rahwuste, keelte ja usukude õigusi kitsendawad, ära muudetaks. 17. okt. antud manifest, mis rahwalisele liikumisele, osalt järele annab, ei täida nimetatud tarwidusi ja ei määra kindlaks, et riigivolinikkude waliimisi üleüldise healeandmise põhjal ette wõetakse, sellepärast jääb otsustaw hääl riiklise korra ehitamises ainult jõukate klasside asemikkude kätte. Meeles pidades, et riiklise uue seade loomine terwe rahwa tegu peab olema ja et uued õigused rahwa wõidu läbi on saadud, annab ühisuste ühisus teada, et tema oma kohale jääb rahwalikul alusel wõitlema ja oma ülesannet alles siis lõpetatuks peab, kui põhjuseaduse andew kogu tööle hakkab. Manifesti andmise päewal, 17. okt., pärast seda, kui manifest oli alla kirjutatud, ja ka pärast manifesti awaldamist laskiwad sõjawäed pealinna uulitsatel sõjariistadeta rahwa peale. See näitab selgesti, et needsi õigused, mis juba meie päralt olewaks on tunnistatud, millegi läbi kaitstud ei ole.

Üleüldise politikalise streigi lõpetamine. Tööliste saadikute nõukogu tegi 19. okt. järgmise otsuse:

„Tööliste tarwidusi silmas pidades ja saadud wõitude peale toetades, et kõige paremat organiseerimist ette wõtta ja lõpuliku wõitluse wastu walmistada ning korda saata, et ainlaw kogu kokku kutsutaks, üleüldise, ühesuguse, otsekohese ja salajase healeandmisega demokraatialise wabariigi asutamiseks, otsustab tööliste saadikute kogu 21. okt. kell 12 päewal üleüldise politikalist streiki lõpetada, sellega, et sündmuste käigu järele streiki nõukogu esimese nõudmise peale uuesti algada ja oma ülemal-nimetatud nõudmiste eest niisama ühemeelselt wõidelda kui seni ajani.

Wenemaal on keisri käsu järele sõnawabadus maksma pandud, kuna aga ülem trükiwalitsus ja tsensorid alale on jäänud. Saadikute nõukogu arwab, et tööliste klass, kes kõike wõi pea kõike wõitluse raskuit oma õladel kannab, trükiwabaduse asjas oma sõna peab ütlema. Töölised peawad trükiwabaduse kätte wõtma. Saadikute nõukogu otsustab, et ainult need ajalehed wõiwad ilmuda, mille toimetajad tsensuri-komitee nõudmisi ei täida, oma lehti tsensorida ei saada, üleüldse nõnda toimetawad, nagu saadikute nõukogu oma lehega. Sellepärast hakkawad laduajd ja teised trükitöölised, kes lehede wäljaandmise juures tegewad on, ainult siis tööle, kui toimetajad sõna annawad, et nad trükiwabaduse läbi wiiwad. Wastasel korral jääwad trükitöölised edasi streikima ja saadikute nõukogu teeb kõik, et streikijad oma palga kätte saaksiwad. Ajalehed, mis seda otsust ei täida, wõetakse müüjate käest ära ja häwitatakse ära; trükikojad ja masinad rikutakse ära ja töölised, kes ennast saadikute nõukogu otsuse alla ei anna, pannakse boikoti alla.

Kodumaalt.

Patrondi-õigus ja sakslased. Balti sakslased ei taha oma wanaaegsid eesõigusi käest ära anda, mitte osakaupagi. „Düna Ztg". seletab näit. patronaadi-õiguse asjus muu seas:

Nüüd nimelt ei ole paras aeg õigusi käest ära anda, Niisugust õiguste käest äraandmist peataks õiguega meie nõrkuseks. Nüüd on meie püha kohus kokku hoida, teraseslt oma õiguste üle walwata ja wastasega, kellel eesmärk kindel ja kes wihane on, wõidelda. Sellepärast ei tohi meie wähematgi oma seaduse poolt õigeks tunnistatud õigustest käest ära anda, waid peame neid õigusi wõideldes kaitsma. Praegu on wõitluseaeg. Wõitluses ehitakse ennast sõjariistadega ja waadatakse, et kellegill ta õigusi ära ei wõeta Nende õiguste seas on ka patronaadi-õigus.

Nii Saksa leht. Need, kes loodawad, et sakslased oma eesõigustest ise lahkuwad, näewad siis, kuidas wõidelda tahetakse.

Laiuselt. Põlemine. Watmastwere mõisas on minewal nädalal, nagu Tartu Saksa leht teatab, küün 5000 punda ristikheintega ja hulga põllutööriistadega maha põlenud. Arwatakse, et tuli süüdatud on.

Sangastest. Maksud maksmata. Kõik meie walla peremehed on maksud, mis maakassasse lähewad, maksmata jätnud. Kuulu järele on asi kohtu kätte antud, arutusele pole aga weel tulnud.

ci. **Wändrast. Kohtuskäimine** jääb Wändras wäikseks. Igal nädalil on üks kohtupäew määratud, aga mõlemis wallas jäetakse üks nädal tänawu wahele, ja siisgi on wahest kõigest üks asi kohtupäewal arutada.

— **Wändra karskuse selts** on uude korterisse asunud, keset Wändra alewit, Pommeri majasse, kus ka teemaja awati. Lugemiselaual paistab hulk ajalehti wasta. Nagu kuulda, soowitakse ka raamatukogu awada. Karskusekuratoriumi poolt on seltsile 70 rbl. abiraha antud.

chr. **Pärnust. Saladusline saadetus.** Neil päiwil sai keegi naisterahwas siin oma mehelt, kes tagawarawäelisena sõjawäljal wiibib, ühe saadetuse, mille eest wastuwõtjal siinses postkontoris 8 rubla nõuti, sest pakk oli, kuigi kaunis wäikene, kaunis raske. Naine tõrkus maksmisega ja nõudis, et pakk sealsamas ametnikkude juuresolekul awataks, et näha, kas paki sisu seda wäärt on, mis ta saamise eest nõutakse. — Seda nõudmist täideti, pakk awati ja ametnikkude imestuseks ja ning wastuwõtja ehmatuseks leiti selle seest — 7000 r u b l a, kuld, hõbe ja paberiraha ja 2 k u l d u u r i, m i l l e s t a r w a t a k s e, e t s e e s õ j a w ä l j a l õ i g u s e t a k o m b e l k o k k u o n r i i s u t u d. Pakki naisterahwale kätte ei antud ja posti-telegrafi kontori walitsus lubas sündmusest walitsusele teatada, ning sammusi teha, et pakisaatja s õ j a k o h t u a l l a antaks. — Suurest kurwastusest, ärewusest ja murest mehe tulewase saatuse pärast, keda arwatawasti wali nuhtlus ootab, jäi naisterahwas nõrgameelseks. Nii sündinud september. 1905.

C-dur. **Põllutööliste kongress.** Terwes Ambla kihelkonnas on „P õ l l u t ö ö l i s t e k o n g r e s s i" k o k k u k u t s u m i s e t e a t u s nende ilmamaata inimeste hulgas, kes sellest teatust saanud, kaunis elawat läbirääkimist sünnitanud ja imwastatakse seda nendele, kes ise ajalehti ei loe ega sellest teatust pole saanud. Lubatakse kongressist rohkesti osa wõtta.

Tallinnast teatatakse „Nordl. Zeitungile", et sõjariistus meeste salk, kus umbes 50—60 meest on, Tallinnast maale on läinud mõisaid tühjendama. Igal pool, kus see salk ilmus, on ta mõisatest kõik sõjariistad ja raha ära wiinud ning mõisa hobuseid edasi sõitmiseks wõtnud. Telefoni on ta ära rikkunud.

Teatatakse, et ka Rakwere kreisis mõisate lõhkumist kardetakse tulewat.

Riiast. Politseisse tuleb hulgana palwekirju, milles sõjariistade kandmiseks luba palutakse.

— **Tscherkessid.** Neil päiwil tuliwad 8 sõjariistus tscherkessi Riiga. Tscherkessid on keegi baron Kuura kui oma mõisa kaitseks laskinud tulla.

— **Kroonu wiinapoodide asjus.** Mitmed kroonu wiinapoodide wiinamüüjad ja ametnikud, kes wiinapoodidest raha ära wiiwad, on palunud, et kroonu wiinapoed kinni pandaks, sellepärast, et nemad sotsial-demokratlaste käest kirja saanud, et nad raha mitte enam renteisse ei tohi wiia, waid et sotsial-demokratlaste komitee selle raha, mis rahwa päralt on, oma kätte wõtab.

— **Riia koolõpilaste streik.** Koosolekul, millest umbes 1500 Riia koolõpilast osa wõttis, tehti otsuseks streikida. Koolid, kus õpetööd katsuti alata, pandi kinni, sest koolide kaswandikud käisiwad kinnipanemist nõudmas.

— **Liiwi kuberner** on käsu wälja annud, et meele-awaldused keisrilaulu laulmisega keelatud on.

— **Rahwakoosolek pärast manifesti awaldamist.** Teisipäewa öhtul pärast manifesti ilmumist kutsusiwad seitsid ja wabrikutöölised saadikud nende seltsimajasse rahwakoosolekule. Inimesi tuli nii palju kokku, et mitmes kohas korraga koosolekut peeti. Igal pool tehti ühesugused otsused. Riia lehtede järele olid need järgmised:

I. M a n i f e s t. Seletati, et see segane ja sellepärast puudulik on. Et rahu ja korda senini alal hoida, kuna kodanlistele wabadustele kindlust antakse, on waja wälja kuulutatud waljemat kaitseseadust ja sõjaseadust tagasi wõtta. Kasakad ja soldatid on tarwis ära wiia ja politikawangid wabaks lasta. Uued linnawolinikkude walimised üleüldise, otsekohese ja salajase healeandmise põhjal tulewad ette wõtta kahekstaistkümne tööräen maksma panna ja riigiwolinikkude walimised teada anda.

II. Otsustati kuberneri juurde saadikuid läkitada, kes järgmisi nõudmisi pidiwad awaldama: a) Kas on kuberneri teadaandmine, milles wäewõimuga ähwardatakse, manifesti põhjal wõi oma soowil awaldatud b) Kõik politika wangid lastagu kohe wabaks. c) Kõikide seltsimajade ruumid antagu rahwakoosolekute pidamiseks tarwitada. e) Antagu seletust trükiwabaduse üle, millest manifestis segaselt teatatakse. g) Linnawolinikkude walimised ülemal nimetatud wiisil sedamaid käsile wõtta.

III. Ajakirjanduse asjus tehti otsuseks, kui „Balt. Westn.", „Deenas Lapa" ja „Apskats" otsiwad seletanud, et nemad walmis on ilma tsensurita ilmuma: 1) Nende ajalehtede trükikodade töölistele luba anda, et nad tööle wõiwad hakata; 2) ainult neid ajalehtesi awalikult müüa lasta, mis ilma tsenseerimata ilmuwad.

IV. Üleüldine streik otsustati edasi kesta lasta, kuni uus koosolek otsuse teeb.

Wiimaks tunnistati, et waja on wõimalikult sagedasti rahwakoosolekuid toime panna, niihästi üleüldised rahwakoosolekuid, kui ka jaoskonna koosolekuid. Koosolekute otsusid tuleb trükis awaldada ja laiali laotada. Seltside ruumides on waja korralisi ettelugemisi politikaliste küsimuste, nagu konstitutsioni, seadusliise korra, riigikodanikkude õiguste ja kohuste jne. üle toime panna.

Streik lõpetati hiljem ära, kui Peterburist ühisuste ühisuse poolt käsk tuli, et waja on tööle hakata.

— **Must sada Riias.** Wiimaste päewade sees on must sada ka Riias lõhkumisi toime pannud, mille läbi juudid kannatada saiwad. Kokkupõrkamistel on 7 inim. surma ja 30 haawata saanud. Loodetawasti ei kaswa must sada Riias suureks, sest sealsed töölised on organiseeritud, nii et nad märatsemisi wõiwad takistada.

— **Läti sotsial-demokratialine tööliste ühisus,** millel juba oma ajalugu on, on pärast ühisuste-wabaduse andmist 19. skp. Riias Wana Laagri platsil awalikult wälja astunud, töölisi

liikmeteks kutsudes. Liikmete wastuwõtmine kestis järgmistel päewadel edasi. Uusi liikmeid tuli umbes 20,000.

Lätimaalt. Külaskäik. 17. okt. kell 11 õ. ilmusiwad Düna Ztg. teatel, Wõnnu kreisis Lubert-Rentseni mõisasse 4 rewolwritega meest, kellest 2 kohe mõisa-omaniku elumajasse tungisiwad, kuna 2 ukse juurde wahiks jäiwad. Mehed nõudsiwad mõisniku käest, kes tütrega üksinda kodu oli, et ta neile kohe 100 rbl. ja kõik oma sõjariistad peab ära andma. Herra ajas esiti küll wastu, aga et abi kusagilt saada ei olnud, pidi ta kodus olewa raha ja rewolwri ära andma, mispeale kõik neli tootusega, et nad andjale sotsialistide komitee kwiitungi wareti kätte saadawad, wälja läksiwad ja mõisast lahkusiwad.

— **Põletamised.** Riia kreisis Ööpiku mõisas põletati 10/11 okt. öõl kuus heinakuhja ära. Kahju 1440 rbl.

Wõnnu kreisis Ramelshofi mõisas põles järgmisel ööl ka heinaküün ära. Laupäewal käis 4 sotsialisti mõisas sõjariistu ja raha nõudmas, ei olla aga saanud.

Riia kreisis Moritsbergi mõisas põletati hobusetall maha.

Elkaust. Wallamaksu jagamine. Elkau walla wolikogu on wallamaksu maksjad 9 liiki jaganud. Kõige wähem maksawad poisikesed 16 a. ümber ja wanadmehed 59 a. ümber — 55 kop. aastas, kõige rohkem suurte talude omanikud.

Kuura kub. Kallaleкippumine. „Düna Zeitungile" teatatakse Grünhofist: 14. okt. kell 9 õ. tuli Windedse talusse üks wõeras mees ja palus tööd. Peremees ütles, et tal tööd anda ei ole ja saatis mehe wälja. Natukene hiljem läks peremees wälja waatama, kas wõeras ära läks ja nägi, et wiimane ees seisis. Peremees sundis wõerast uuesti minema, aga tal kolas korraga pauk ja haawilaeng tungis peremehe seljast aknasse. Peremees pogenes tuppa tagasi, aga nüüd algas õuedest sõie laskmine püssidest ja rewolwritega. Perekondas tule ära kustutada ja tükkis sängide alla warjule. Üksgi neist ei jäänud terweks. Seesolejatest ei saanud keegi haawata.

Soomemaalt.

Suurte uuenduste eelsündmused. „Rev. Beobachter" saab Soomemaalt järgmised teated: Algas üleüldine streik. Kui kõik wabrikud, ärid, raudteed ja walitsusasutused töö seisma olimad jätnud, hakati koosolekuid pidama. Korra alalhoidjaks walitu rahwa hulgast politsei, kes ajutiselt tegewusesse astus. Peale selle waliti kaheteistliikmeline komitee, mis rahwa seisust walitsuse wastu pidi kaitsma. Komiteel oli ülesandeks nõuda, et 3. webr. 1899 a. antud manifest ning pärast seda maksma pandud seadused tühjaks tunnistataks ja Soomemaale ta oma seaduste peal põhjenew konstitutsion tagasi antaks. Selle palwega wõeras komitee kindralkuberneri poole, kes seletas, et selle soowi täitmine tema wõimusest ei seisa ja et komitee oma nõudmist Peterburis wõib ettekandes kohal ette kanda. Kui siis komitee Soome senatile nõudmise oli ette pannud, seletasid oma ametist ära astunud ja nende asemele teised walitud sõitis laew Peterburisse.

Selle aja sees oli awalike elu Helsingis märkja muutnud. Senine politsei oli walitsatelt kadunud ja tema asemel käisiwad eraõmmeted, kes mitmesugused märkisi käewarre külles kandsiwad. Elanikud lasksiwad rahwakoosolekuid pidama. Uue ea walitsejad aulitsatel pühalik rahu. Reikaälalil, 19. okt., asus kindral kuberner Wiaburisse elama, kuna sõjawägi kasarmutesse jäi. Linnas pandi majade peale punased lipud. Soome wapp sees, lehwima. Ainult kindral-kuberneri maja kohal lehwis Wene lipp. Kindral kuberner saatis käsu, et punased lipud maha woetaks. Kui käsku kell 12 lõuna ajal 20. okt. ei täideta, siis laseb ta Wiaburi kindlusest Helsingile suurtükkidega tuld anda. Selle aja sees oliwad Peterburist teated tulnud, et saatkonna ettewõte korda on läinud. Soome lipud wõeti maha. Laupäewal tuli saatkond Peterburist tagasi. Manifest oli antud.

Kaugemalt riigist.

Peterburist. Uuutunud seisukord. „Balt Westi." kirjutab: Laup., pühap., esmasp. ja teisipäew, need oliwad suured pühaliku saamineku päewad. Siis wajusiwad wana wägiwalla wõimu aeg paru 7, suure rõõmu ja mure kellu ja nähe wasta weelaw elajoga ühes suurte wõimetuste kurwastusega. Iga päewaga, iga tunniga kaswas ... ja tõusis lakka suuremaks, uulitsad ilma rohkem rahwast täis, nägu puhas, jõuad waljumaks — tõusis suured abelad katkeda, kui 17. okt. manifesti läbi on wana walitsuskord rahwa nõudmiste ees alla heitnud. Tahijas seisukord on ära pöörnud. Ehk küll weel palju wõitlemist tarwis, et lubadusi tõesti täidetaks, kiigi on nüüd ometi tee lahti, mida küll manifesti läbi wõiw uuendatud hiigla jõu läbi, mis tulewikule kindlustusele on.

— **Endine kauge ida asewalitseja, adm. Alekssejew,** asta nagu Pariisi lehed teatawad, lõuna Prantsusmaal mõisa ja ajuda sinna alaliselt elama.

Rewolutsion Kroonlinnas. 26. okt õhtu kella kuue ajal algasiwad rahutused. 2. ja 7. merewäe ekipash lasksiwad oma kasarmutest wälja. Neil oli 500 püssi ja tarwiline jagu padruneid kaasas. Kuuldes saades, et 2. kindluse bataljon kinni on pandud, lahiwad madrused hüüdes: „Kadugu isewalitsus!" „Elagu wabadus!" selle bataljoni kasarmute juurde. Teel kogus madruste juurde palju muud rahwast. Sõjawägi, kes kasarmuid kaitses, wõttis rahwahulga tühjade paukudega wastu. Madrused andsiwad tuld wastu ja lasksiwad sedamaid kuulidega. Algas lahing. Selles sai umbes 60 inimest surma ja haawata. Kasarmu wahid taganesiwad. Kindluse bataljon ühines mässajatega. Nii algas rewolutsion.

Wäiguluirutel jaiwad teised madrused seda teada. Nemad lähsiwad, ka sõjariistad käes, uulitsale. Kõige esiti lõhuti arrestimajad ära ja lasti kinni olewad inimesed wabaks. Need asusiwad hurra hüüdes oma seltsimeeste sekka. Peagi oli terwe linn rewolutsionäride käes.

1., 3., 11., 12. ja 19. ekipash jäiwad rahulisteks. Nemad ei wõtnud rewolutsionist osa ega hakanud ka rewolutsionäriisi takistama.

Kõige enne lõhuti kroonuwiinapoed ära ja siis ohwitseride seltsimaja. Purju joonud inimesed hakkasiwad siis poodisi ja majasi lõhkuma. Enam kui 10 maja on maha põlenud.

Hommiku jäiwad mässajad rahulisemaks. Erainimesed põgenesiwad linnast ära. Sedajama tegiwad ka ohwitserid. Üleüldse on peale 5000 madrust mässamas. Kui palju inimesi surma ja haawata on saanud, ei ole kindlasti teada. Arwatakse aga, et nende arw suur on.

Peterburis räägitakse, et kindlused mässajate käes on. Igalt poolt weetakse Kroonlinna sõjawäge. Oodatakse lahingut.

Ligemad teated 17. okt. sündmustest puuduwad.

Odessa sündmustest teatatakse 25. okt. „R. Slowole": Odessa weriste päewade kõrwal on isegi Baku koledused kahwatud. Ei ole peaaegu ühtegi korterit, kus surnukeha ei ole. Ühe maja pöönigult leiti 36 surnukeha. Lapsed kisuti tükkideks, raugad wisati akendest wälja. Paljud on soldatite püssikuulide läbi surma saanud. Keldritest ja isegi wäljakäimisekohtadest on surnukehasid leitud. Linna keskel on uulitsate kaupa majasid ära häwitatud. Uuel ja wanal turul on poed ära lõhutud. Wiimase kolme päewa ohwritest wõime järgmisi teateid tuua: Linna hospidalis on 175 surnut ja 425 haawatut, juudi hospitalis 109 surnut ja 400 haawatut, kliinikutes on 60 surnut ja peale 200 haawatu, naisterahwaste kurjuste majas on 110 haawatut. Peale selle on surnuid ja haawatuid 7 sidumisejaoskonnas. Ohwrid on enamisti noored inimesed. Juutisi on nende seas umbes 80 prots. Haawatud surewad tosinate kaupa.

Wäljamaalt.

Wäljamaa ajakirjandus ja Wene „konstitutsion".

Inglise leht „Standart" kirjutab: Uuendused, mida manifest tõotab, on wäga prouwilat. Juba wanad seadused, kui neid alati peetud, andsiwad isiku puutumatuse, koosolekute pidamise õiguse, südametunnistuse wabaduse jne., s. o. needsamad õigused, mida nüüd rõhuliselt „kindlaks" tunnistatakse. Alles tänawu aasta antud ukaas tõotas sedasama, aga ta jäi tagajärjeta. Kõige tähtsam punkt manifestis on see, et ükski seadus ilma wolikogu rahuloleminseta maksma ei hakka. Sellega on riigiwolikogule hea sõjariist kätte antud. Manifest ei anna aga wolikogule seaduseandmise mõtte äratamiseks õigust. Kui see õigus on ka rahwa awenkitele ametnikude tegewuse üle walwamiseks antud. Üleüldse on manifestis ainult parlamentlise walitsuse wiisi and tärkamas. Õigus on loota, et neist midagi wälja kaswab, aga loetus kindel ei ole.

Wieni leht „Zeit" ütleb: Wene rahwas ei ole praegusel silmapilgul mingisuguseid õigusi saanud. Talle on ainult õigusi lubatud. Konstitutsioni weel ei ole. On ainult konstitutsion lubatud. Kas lubadust peetakse, selle küsimise peale on raske wastata. Endised wälimused ei anna loomiseks palju põhjust. Kellegil ei ole taladus, et ... silmapilguks see oli, kui wäljamaa wangaprdajat oma rahakotid kinni panewad ja selle järele lubasiwad laenata, kuidas walitsus wabaduseliikumisele järele annab. Graf Witte wõis Keisrile ütelda: Konstitutsioni ei ole ja raha ei ole ka. Uue konstitutsioni hälli juures seisawa ikka alles rahamehed. Rahuguse wangaprdajate poolt nõutud konstitutsion iseäralist usaldust ei äratu. Wene rahwa rõhujad ning röövijad ei arwa weel, et nad täiesti wõidetud on. Nüüd katsutakse mingi rahulistel päewadel seda tagasi wõtta, mis mururäewadel anti.

„Berl. Tageb." arwab et Wenemaal weel palju werd ära walatakse, enne kui rahwas omale täielise walitsuse wõidab.

Nusamasuguseid mõtteid awaldawad ka paljud teised lehed.

Rahutused Austria-Ungrias.

Et üleüldist walimise-õigust saada, ei ole tööpahwal Austrias muud nõu üle jäänud, kui wõitlusesse astuda. Minewal nädalil hakati Wienis suurt meeleawaldust toime panema. Selle juures tuli rahwal politseiga kokkupõrkamisi. Tagajärjed oliwad mitmesugused, kui nad päewal Wenemaa linnades. Pragas wõttis umbes 50,000 inimest meeleawaldusest osa. Politseiga tuli kokkupõrkamisi. Ehitati uulitsawallisi ja wõideldi. Haawatuid lugemata ...

Kohalik elu.

Protest. Meile on järgmised read awaldamiseks saadetud: Tartu üliõpilased, kes proletariadi seisukohalt waatawad ja wabaduse wõitluse oma juhtsõnaks on wõtnud, ei wõi selle peale, et Tartus sõjawäeline kaitse sisse on seatud, muidu waadata kui sügawat polastust tundes.

Korra kaitsmine sõjawäe abil, kelle warju all must sada kisab, näitab selgesti et walitsuse politika isewalitsuse politikaks jääb, et isewalitsus, kes oma täielist langemist tunneb, kodanikkude keskel anarchiat tahab tekitada. Meie ei räägi sellest, et sõjawäeline kaitse seadusewastaliselt sisse seati, ainult sellepärast mitte, et kõik isewalitsuse aktid alati jämeda omawolt ja seaduseta oleku peale on ehitatud. Meie aga, kui kodanikud, nõuame, et sõjawäelise kaitse seadus, abinõu, mis ainult isewalitsuse kohane on, sedamaid ära muudetaks, ja teatame, et tekkiwa musta saja wastu, keda politsei taga kihutab, meie selle juhtmõtte järele astume: Wabadus ja tema eest wõitlemine, sõjariistad käes! Kui meie isewalitsusega weideldes sei ma ei ole jäänud, ega ei jää, siis astume seda enam wäesaikadesse musta saja wastu ja wõitleme isiku ja waranduse puutumatuse põhjusmõtte pärast, nagu wabad kodanikud niisugusel maal, mis demokratlise wabaduse koitu terwitab.

Ühes sellega nõuame ülikooli ja loomaarsti instituudi professorite nõukogudelt, et nemad, kui nad Wene kodanikkudena oma kutse kõrgusel seisawad, oma healt selle wabaduse eest tõstaksiwad, mille kaitsjaks nad endid nõnda sagedasti on nimetanud.

Akademialise ühisuse Tartu osakond protesteris ka oma otsusega 25. okt. sõjawäelise kaitse wastu, mis Tartus hiljuti maksma pandi. Meie ei kirjuta sellest pikemalt, sest et sõjawäeline kaitse Tartus juba on ära kaotatud ja korra järele walwamine jälle kohalise tsiwiilwõimu kätte on läinud.

Liiwi kuberneri teadaandmine. Kuberner annab teada, et nüüd kõiksugu koosolekuid ainult 12. oktobril antud seaduse põhjal wõib toime panna ja kõik omawoliliselt toime pandud koosolekud ära keelatakse.

See seadus, mille peale kuberner toetab, anti enne manifesti, kus koosolekute wabadus anti, sellep. on ta niisamasugune kui kõik teised kitsendawad seadused.

„Düna Ztg." ja „must sada". „Düna Ztg. teatab oma 236. nris, Tartu ülikoolis olla kuulutus wälja pandud, mille läbi rahwast „musta sada" asutama üles kutsutakse.

Ülikoolis on rahwakoosolekutel alati musta saja asutajate wastu kihutamisetööd tehtud. Kui „Düna Ztg." mitte ei ole luisanud ja niisugune üleskutse tõesti ülikooli seina peale kuhugi üles pandud, siis tunnistab see ainult, missuguse häbemata julgusega musta saja asutajad töötawad. On aga „Düna Ztg." selle teate luuletanud, siis näitab see, kui julmult tema kahtlustada julgeb.

Rahwa-koosolekul, mis mõne siinse kodanlise seltsi poolt Eesti Põll. S. näitusehoonesse pühapäewaks kokku oli kutsutud, harutati küsimust, mis tuleks ette wõtta, et 17. okt. manifesti läbi antud konstitutsionlised wabadused, mis praegu suuremalt jaolt ainult paberi peal seisawad, tegelikult maksma pandaks. Kohe läbirääkimiste algul tuliwad koosolejate arwamistes kaks woolu selgesti nähtawale: kodanlased „Postimehe" toimetaja Tõnissoni juhatusel, kes ka koosolekut juhatas, soowitasiwad palumise-sarnast nõudmise-teed paberi ja tindi abil ja hoiatasiwad iga jõulise wõtte-tee eest, mis „meie wäikese rahwa" hukatusesse kukutada. Need oliwad need tuntud „rewolutsionärid õõkuues ja tuhwlites," kes ainult mulisaid sõnu treiwad, tegude eest aga nurka poewad. Teine osa koosolijatest, töölised ja nende poole hoidja intelligents, astus seda kindlamini wabaduste jõulise wõtmise eest wälja — mitte sihita lõhkudes ja purustades, waid korralikult organiseeritud wõimu abil, mis tahepaiksele, sõnamurdlikule anarhia-walitsusele igal wiisil ettewalmistatult wastu astuks ning lubatud kui ka weel lubamata wabadused omale ise wõtaks ja, kui tarwis, sõjariistadega kätte wõitleks. Soowitati muu seas esimeseks sammuks sel teel, et omawalitsus meie kodumaal selle alamast kuni ülema liigini demokratliste walimiste põhjal ajutise rewolutsionilise omawalitsuse näol rahwa enese kätte wõetaks, kes kõik senised ametikohad tähele panemata jätaks, oma enese ameti-ajutised sisse seadaks ning korra ja oma wõimu kaitseks militsiawäe asutaks. Siis wõidaks ka uue demokraatlise rahwawalitsuse asutamise peale riigis mõelda ja demokraatlise walimise-wiisi järele riigiwolikogu asutawat kogu soetada. Ette pandi radikaliselt poolt ka, et meie tegelised wabaduse-wõitlejad organiseeritult endid Wene „ühisuste ühisusega" ühendaksiwad, et seda tugewama jõuga isewalitsuse alalhoidjatele wastu astuda. Dr. Hellat Peterburist teatas, et pealinna eestlased ühisuseks kokku astunud, kellel sihiks on, rahwast konstitutsioni waenlaste wastu wõitluseks ja wabaduste jõudsaks omandamiseks tarbekohaselt organiseerida; sellesse ühisusesse wõida kõik wabaduse eest tegelikult wõitlusesse astuwad olluised, ilma partei peale waatamata, astuda sel ühisel sihil, et isewalitsuse jätised maha murda ja uut omawalitsust kõige laiemal demokraatlisel põhjal maksma panna; seks peab ühisus aitama rahwa militsiawäge asutada, kes wägiwalla-walitsusele mõjuwalt wastu astuks ja korda kaitseks.

Niipea, kui kodanlaste juhataja hr. Tõnisson märkas, et koosoleku seas tugew kogu rahwast niisuguste radikalsete ettewõtete poole kaldus, paindus ka tema „käremeelsemaks", ja sina, mis mõne minuti eest alles „seaduslikkudest ja rahulikkudest abinõudest" kõnelenud, pistis nüüd tunnistuse wälja, et ka wäewõimuline wäljaastumine sõjariistadega üks wabaduste kaitsemise ja wõitlemise abinõudest on, kui ka üks wiimasidest.

Lõppeks wõeti kodanlaste enamusel resolutsion wastu, riigiwalitsuselt nõuda, et meile lubatud konstitutsioni-õigused kõik wiibimata kätte antaks ja et üleüldise, otsekohese, ühe-õigusliste ja salaja healeandmise põhjal riigi põhjuskorda ehitaw saadikutekogu sedamaid walimisele wõetaks. Ühtlasi otsustati Eesti seltside saadikute kongressi kokku kutsuda, kes tähendatud resolutsioni wõsi mõne lisandusega weel kord läbi harutaks, ära otsustaks ja riigiwalitsusele ette paneks.

Uuem post.

Narwast teatab „Russ" 28. okt.: Linnas on kõik poed kinni. Mitu wabrikut on ära lõhutud. 26. okt paniwad kõikide wabrikute töölised rongikäigu toime, kus juures punaseid lippusi kanti ja lauldi. Korda pidasiwad töölised ise. Eelmisel päewal tuli raudtee silla peal wäikse rahwahulga ja sõjawäe wahel kokkupõrkamine. Mõned inimesed saiwad haawata. Sõjawägi ei lasknud.

Peterburist, 28. okt. kell 7 õhtu. Oodatakse, et Kroonlinnas mäss pühapäewal uuesti lahti läheb. Peterburist on kõik sõjawäed, mis saatmiseks wabad oliwad, Kroonlinna saadetud. Umbes 10,000 meest o: sisse wiratud. „Konstantini" kindlustus on mässajate käes. Teised kindlustused oliwad ka kaitseta, aga mässajad ei wõtnud neid ära. Surnuid ja haawatuid on tuhanded.

Walgast. Koosoleku otsus. „Säde" seltsi ruumides oli 26. okt. esimene rahwakoosolek, kus praeguse aja politikalisi küsimusi arutati. Kõneldi uuest korrast, tuletati wana korra koledusi meelde ja katsuti kõige õigema walimise wiisi peale tähelepanemist juhtida. Koosolek tegi otsuseks riigiwolikogu walimiste juures üleüldist walimise õigust Walgas tegelikult maksma panna. Otsus kirjutati hulga koosolejate poolt alla.

rust.

Telegrammid.

Peterburis, 28. okt. Semstwomeeste juhataja Schipow on Wittele teada annud, et ta riigikontrolöri kohta wastu wõtta ei wõi. Manuchin ja Lamsdorf jääwad oma kohtade peale.

Kroonlinnas, 28. okt. Mässajad seisawad merewäe kasarmutes ja ei lase kedagi ligi. Linn on sõjawäge täis. Hommiku tuli suurtükiwäge ühes suurtükkidega.

Kajanis, 28. okt. Trükiladujad streigiwad teist nädalit. Ajalehed ei ilmu. Trükikodade omanikud järele ei anna.

Bucharas, 27. okt. Kesk-Asia raudteel on streik lõppenud.

Kroonlinnas, 28. okt. Linn on sõjaseaduse alla pandud. Tänane päew läks rahulikult mööda. Tulekahjusi enam ei ole. Uulitsatelt korjatakse madruseid ära.

Wastutawad toimetajad P. Speek ja Dr. K. Mawakiwi.

St. Peterburi Eesti Käsitööl. wastast. abiandmise selts.

(Серпуховская ул. № 38.)

Pühapäewal, 6. nowembril 1905. kell 8 õhtu.

„Tondid."

Eeskawa endine.

Piletid 15. oktobri pidust on makswad.

Linnakooli haridusega

noormees

soowib kohta kontori, kantseleisse ehk muiale, kas kodumaal wõi Wene sisemistes kubermangudes. Järele pärida selle lehe talitusest.

Noormees

ministeriumikooli haridusega, soowib kauplusesse, kontori, wabrikusse, wallakirjutaja juurde ehk muiale kohta. Järele küsida suusõnalikult ehk kirjalikult selle lehe talitusest.

Annan tundisid

reilkooli alamate kl. õpeasjades. Adress selle lehe t. „Tund."

Astun abielusse

ja laien oma kihluse ja pulma-kutse kaartid Zirk-Kukk'e trükikojas, Rüütli uul. 24—26, wastu renteid, walmistada, sest et ma tean, et seal trükitööd puhta ja moodsa kirjaga, korralikult ja paraja hinnaga tehakse.

2—3000 rubla

soowitakse kindla linna maja ehitatsiooni peale laenata. Ülesanda Aleksandri uul. nr. 41c. **J. Kenn.**

Kahe sarga

shindlimasin

on kohe **müia**, niisama müiakse ka **shindlid.** Lealsamas on ka

maja müia.

Järele küsida, Tartus, Liiwa uul. nr. 34. **M. Gordon.**

Walgas. Maja müia

odawa hinna eest. Umbes pool wõib wõlgu jääda. Lähemat Kure raamatukauplusest, Walgas.

Ilus korralik maja,

õunapuu aiaga, linna sees, on ettetulnud juhtumise pärast **müia.** 1/4 hinda tuleb kohe wäljamaksa, muu wõib wõlgu jääda. Järele küsida Riia uul. nr. 30, A. Kenni kauplusest.

Ehituse-krunt

3. 25 t. □ süldu on **müia.** Järele küsida Narwa-maantee uul. nr. 95, ter. 4, Tallinnas.

H. Selmanowitzi

Uuride, kuld- ja hõbe-asjade kauplus ja parandamise töötuba.

Jurjewis, Koolitare ja Rildeturu uul. nurgal nr. 9.

Suur wäljawalik 56°/o kuld sõrmuseid, rinnanõelast, käewõrust jne. 84°/o hõbe lusikaid, kahwlist, nuge, peekrist, paberossikoosist jne, iseäranis odawa hinnaga.

Ostan wana kulda ja hõbedat ja maksan head hinda.

Ülikooli aktisaalis.

Kolmapäewal, 2. nowembril, kell 9 õhtul

Üleüldine töörahwa koosolek.

Neljapäewal, 3. nowembril, kell 9 õhtul

Kingseppade koosolek.

Reedel. 4. nowembril, kell 9 õhtul

Tislerite koosolek.

Tartu Sotsialistliste organisatsionide Ühendatud Nõukogu.

Suguelu

ja tema eksimised.

Dr. Fr. Schönebergeri ja Siegerti järele kirjutanud stud. med. S. Talwik. **Hind** toredas köites **150 kop.**, odawas wäljaandes **60 kop.**

Raamat on nii puhtalt ja kombelisell kirjutatud, et teda iga wanem omale noorele elutundmata lapsele õnnistamise-päewa mälestuseks kinkida wõib.

Olgu siin mõned tähtsamad peatükid sellest raamatust nimetatud:

Suguelu, Noorusepatud — käsikiimalus, Meeste patud, walitsewa kombewastase elu põhjustest ja selle wastu wõitlemisest, Suguorganide haigustest, Kellega pean ma abielusse heitma, Pulma ebakombed, Abielu, Sigimine, Raskejalgseks jäämise eest hoidmine, Meeste suguwõimetus, Lasteta abielu, Puupuhastuse ja muutuse aastad, Pärandamisest, Kas poega wõi tütart sünnitada, Suguelu ööküljed j. n. e. j. n. e.

F. Karlsoni kirjastus, г. Валкъ, Лифл. г. ehk г. **Верро,** Лифл. губ.

Kooliõpetajatele

soowitab **Zirk-Kukk'e raamatukauplus,**

Rüütli uul. nr. 24—26, wastu renteid,

kooliraamatuid ja **kirjutusmaterjali,**

nagu: **heftisid, tahwleid, grihwleid, pliiatsisi, sulgi, sulepäid, tinti** jne.

Ladus on walmis: Классные журналы, Вписные журналы, журналы о явивш. и неявивш. ученикахъ и Балловой, Инвентарная книга, Квитанціонная, Отчеты, Требовательныя вѣдомости ja **koolitunnistused.**

Kirjalikud tellimised täidetakse ruttu ja korralikult.

Soome magasin

Kauba uul. nr. 3,

soowitab jüginets walmitud ja ilma walmimata

joppesid ja palitusid,

paksu ülikondasid,

paksu püksa, willast pesu, paksu ihupesu, nahk- ja wilt-mütsisid kui ka muid mitmesuguseid kaupasid.

Soome magasin,

Kauba uul. nr. 3.

J. Freibergi raamatukauplus

Tallinnas, Liiwakaia uul. nr. 31,

wõtab

„Uudiste"

tellimist wastu ja müib üksikuid numbrid üksikult ja hulga wiisi.

Suur odaw wäljamüik!

Kõikingu manufaktur-kaupast müiakse wäga odawa hinna eest:

Mitmesugust riet	enne 40 kop.,	nüüd	30 kop.
„ „	„ 80 „	„	60 „
Willast bluuseriiet	„ 60 „	„	45 „
„ „	„ 120 „	„	90 „

niisamuti **barchi, flanelli, kretoni, Rootsi lõuendit, poollinast, lõuendist taskurätikuid, siidirätikuid** jne.

Zentral-magasin

Aleksandri uul. nr. 4.

Ei ialgi

ole 15 kop. eest nii rohke ja nii head lugemise-wara pakutud, kui seda

Edu kalendris 1906

leiate. Nõudke raamatukauplustes Edu kalendrit näha ja ostustage ise.

Tellimiste adress:

F. Karlsoni raamatukauplus.

Walgas, г. Валкъ, Лифл. г.)

M. Meos'e

õmblusmasinate ladu

Jurjewis, Raatuse uul. nr. 9.

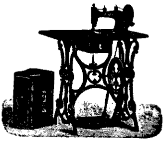

Olen jälle uuilestsi õmblusemasinaid wabrikutest kätte saanud. Igaüks, kes neid osta soowib, see ostku ainult minu kauplusest, sest masinad on palju paremad kui teises kohas Jurjewis ja hinnad odawamad.

Ilma hinnata tunnistuskimise kursused on minu ladus alati.

Auwaklitult

M. Meos.

Bakun ja Switsent

Wennaste Popow'ide firma,

asutatud **1788.** a., tubakawabrika tubakasordid on teatawasti

kõige kuulsamad

ja sel aastal 1. auhinnaga:

Nõudke Bakuni märgiga „Elewant." — **Nõudke Switsenti märgiga „Kasak" (mul mees).**

kuld-aurahaga { **Lemsalis** 18. junil. **Walgas** 19. junil. **Jurjewis** 7. aug. **Wiljandis** 5. sept.

krooninud.

Peale selle on meie tubakawabriku toodetele mitmel näitusel, wäljamaal kui ka sisemaal

31 esimest auhinda

osaks saanud, ja nimelt: **auristist** ja **autähtest, kuld-, hõbe-** ja **prongs-aurahast.**

Meie tarwitame ainult **kõige paremat sorti** toores-tubakat, ja kõige hoolsama läbitöötamise tõttu **seisawad meie wabriku tooded kõigest wõistlusest kõrgemal,** mida ikka enam ja enam kaswaw taganõudmine ja auhinnad tõendawad.

Wennaksed Popow'ide firma, asutatud 1788. a., tubakawabrik Riias.

Dr. med. Joh. Ottas

endine ülikooli kliinikute assistent, wõtab kõiksugusid, iseäran. närwi-, sisemise- ja silmahaigeid wastu. Kõnetunnid kell 8—9 ja 11—12 e. l. ja 4—5 p. l.

Aleksandri uul. nr. 9, Tartus.

Ilmus trükist ülipõnew roman

„Kättemaksja,"

mis ande-wiisi igal laupäewal wälja tuleb. **Ande hind 10 kop.** 10 annet postiga kätte saates 1 rubla. Tellimise adr.: **A. Madisoni raamatukaupl. Tallinnas.** Книжн. магазинъ А. Мадисонъ, Ревель.

Kahte kooliõpetajat

tarwitatakse **Heademeeste õigeusu abikoolile.** Walimine on **16. nowembril 1905.** Palgad 150 ja 100 rubla.

Kooliraamatuid

ja muid koolitarwitusi müüb nagu ikka kõige odawamalt

Reewits'a raamatukaupl. Wiljandis.

---

1. januarist 1906 a. on **Nuustaku alewis,** turu ääres

poodi ruumid

wälja üürida. Nauwa teeb maja omanik **P. Koot.**

Koorelahutajaid „Perfekt" ja „Baldik",

peale selle kõiksugu **piimatalituse riistu, jahutajaid, sõelu,**

wõimasinaid,

kõige paremast materjalist, müüb odawa hinnaga.

Jurjewis

F. G. Faure,

Nuustakul

H. Hansen.

W. Hirschowitzi

Uurikauplus ja parandamise töötuba.

Kauba uul. nr. 8,

wastu Wene poodisi, R. Holsti majas, teeb köik tema ametisse puutuwad tööd hästi, ruttu ja odawasti, kahe-aastase wastutamise all. 123

Liha

ühes tonniga on **kadunud** Jurjewist kuni Külitsi kõrtsini sõites. Ausat leidjat palutakse hea waewatasu eest selle lehe talitusele teada anda.